

16. DERS

Siyer Coğrafyası'nın Tarihsel Süreci (KÂBE)

﴿وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾

(Bakara Sûresi, 2/125)

- Neden yeryüzünün ilk mabedi olan Kâbe'ye, “Beytü'l-Atfık, Beytü'l-Harâm ve Beytü'l-Ma'mur” denmiştir?
- Allah'ın (cc) evi olan Kâbe ilk olarak nasıl inşa edilmiştir?
- Hz. İbrahim ve ailesinin Kâbe tarihindeki yeri hakkında neler söylersiniz?
- Cürhümîlerden sonra Mekke nasıl bir akidevî sapma yaşamıştı?
- Harem toprağına olan saygının dengesi bozulunca, bölge halkı neler yaşamıştı?

Siyer Coğrafyası'nın yeryüzünün ilk yerleşim yeri olması, insanlık için yapılan ilk mabedin orada inşa edilmesi, yerkürenin tam merkezinde bulunması, onlarca peygamberi sinesinde barındırması, dini merkez olmasının yanısıra ticari/ekonomik açıdan da bir merkez olması tarihsel sürecinin oldukça zengin bir içeriğe sahip olmasını sağlamıştır. İnsanlık ile yaşıt olan bu sürecin tamamını anlatabilmek imkânsızdır. Ancak biz bu dersimizde, Siyer Coğrafya'sının en önemli değeri olan Kâbe'nin üzerinden, bölgenin tarihi sürecini kısmen de olsa anlamaya çalışacağız.

Beytullah/Allah'ın evi ve yeryüzünün ilk mabedi olan Kâbe,¹ Kur'an içerisinde çok farklı ifadelerle anılır. Bu ifadelerin her biri bize, Kâbe'nin değer ve kıymetini anlayabileceğimiz imkânlar sunar. Rabbimiz bu sade ve güzel yapıyı iki ayette, asıl ismi olan “Kâbe”² şeklinde anmaktadır, sekiz ayette “Beyt/Ev”³ şeklinde, iki ayette ise, “el-Beytü'l-Atfık/En eski ve en özgür ev”⁴ ifadesi ile Kâbe'nin değerine vurgu yapılmaktadır.

Bunların dışında, Rabbimiz, evini, “*Beytü'l-Harâm/Korunmuş, Dokunulmaz Ev*”,⁵ “*el-Mescidü'l-Harâm/Dokunulmaz Mescid*”⁶, “*el-Beytü'l-Muharrem/Korunan Ev*”,⁷ ve “*el-Beytü'l-Ma'mur/İmar olmuş ev*”⁸ ifadeleriyle anmaktadır.

¹ Kâbe: Sözlükte, dört köşeli veya küp şeklinde olmak anlamındadır. Bkz: el- İsfehanî, Rağıb, *Müfredât*, s. 712

² Mâide Sûresi, 5/95, 97

³ Bakara Sûresi, 2/ 125, 127, 158; Âl-i İmran Sûresi, 3/96, 97; Enfal Sûresi, 8/35; Hac Sûresi, 22/26; Kureyş Sûresi, 106/3

⁴ Hac Sûresi, 22/29, 33

⁵ Mâide Sûresi, 5/2, 97

⁶ Bakara Sûresi, 2/144, 149, 150

⁷ İbrahim Sûresi, 14/37

Bu muazzam Beyt'in tarihini biz üç başlık altında anlamaya çalışacağız:

1- KÂBE'NİN İBDA SÜRECİ

2- KÂBE'NİN İHYA SÜRECİ

3- KÂBE'NİN İNŞA SÜRECİ

1- KÂBE'NİN İBDA SÜRECİ

Kâbe'nin ilk olarak yapılması ve ortaya çıkması hadisesi, ibda sürecidir. Bir önceki dersimizde, Kâbe'nin yeryüzünün ilk mabedi olduğunu söylemiş ve bunun Kur'an'da yer alan delilini de belirtmiştik. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyuruyordu: **“Şüphesiz, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak, insanlar için kurulan ilk ev (mâbet), Mekke'deki (Kâbe)dir.”**⁹ Ayette geçen, **vudiâ** fiili, mebni meçhuldür. Yani faili tam belli olmayan (edilgen) mazi (geçmiş zaman) fiildir. Anlamı, *konuldu, kuruldu* şeklindedir. Yeryüzüne konulan/kurulan bu mabedin, ilk olarak melekler tarafından mı, yoksa Hz. Âdem tarafından mı yapıldığı belli değildir. Rivayetlere göre Hz. Âdem, Mekke'ye geldiğinde bu evi melekler tarafından yapılmış olarak buldu ve o günden sonra orada ibadet etti.¹⁰ Bir diğer rivayete göre ise, Cennet'te Hz. Âdem, meleklerin bir mabedin etrafından tavaf ettiklerini görmüş, bundan da çok hoşnut olmuştu. Yeryüzüne indirilince, o mabedi özlemiş ve Allah'tan (cc) böyle bir mabedin dünyada da olmasını talep etmişti. Rabbimiz de, semadaki Kâbe'nin izdüşümü olacak şekilde, böyle bir mabedin yapılmasına izin vermiş, Hz. Âdem de bu Kâbe'yi inşa etmişti.¹¹

Bu iki rivayetin ortak mesajı, Kâbe'nin yeryüzünün ilk mabedi olması ve Hz. Âdem'den beri bu muazzam evin ibadet maksadı ile varlığını devam ettirmesidir. Dolayısı ile insanlıkla yaşıt olan bu mabed, ilk insan ve ilk peygamber ile ortaya çıkmış, yüzlerce sene varlığını devam ettirmiş, süreç içerisinde bölgede yaşanan seller, iklim değişiklikleri ve son olarak Hz. Nuh'un zamanında yaşanan tufan ile birlikte kaybolmuş ve Hz. İbrahim ile birlikte yeniden ortaya çıkarılmıştır.

2- KÂBE'NİN İHYA SÜRECİ

Kâbe'nin ihya süreci, bu muazzam evin yeniden gün yüzüne çıkarılma hadisesidir. Bu olay, Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in elleriyle olmuştur. Hz. İbrahim'in *Harran*'da başlattığı tevhid mücadelesinin bir neticesi olarak bölgenin kralı olan Nemrud'un zulüm ve baskılarıyla karşılaşmış, ateşe atılmış, Allah'ın koruması ile ateş onu yakmamış,¹² artık orada yaşayamayacağını anlayınca hanımı Sâre ile birlikte *Filistin*'e gitmek üzere yola çıkmıştı. Yolları *Mısır*'dan geçerken oranın hükümdarı ile aralarında bazı hadiseler yaşanmış, en son Hacer isimli bir hanımı, hükümdar onlara hediye etmiş, böylece hayatlarını geçirecekleri *el-Halil* şehrine gelip yerleşmişlerdi. O güne kadar bir çocuk sahibi olamayan Hz. İbrahim, hanımı Sâre'nin teklif ve ısrarı ile Mısır'ın bir hediyesi olan Hacer ile evlenmiş, Allah bu

⁸ Tûr Sûresi, 52/4

⁹ Âl-i İmran Sûresi, 3/96

¹⁰ Kurtubî, *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, c. 4, s. 280, 281

¹¹ Ezrakî, *Ahbâru Mekke*, c. 1, s. 38

¹² Hadiseyi anlatan ayetler için bkz: Enbiya Sûresi, 21/51-73

evlilikten İsmail'i onlara nasip etmişti. Yıllar sonra bir çocuk sahibi olan Hz. İbrahim, İsmail ile bu hasretini giderirken, Sâre validemiz bu hali biraz kıskanmış, yüreğindeki kıskançlığı artarak farklı noktalara varmaması için Hz. İbrahim'den, Hacer validemizi ve İsmail'i başka yere götürmesini istemişti. Hz. İbrahim de hanımının bu isteğini kabul etmiş, onları o gün için hiçbir yaşam izinin olmadığı Mekke'ye getirip bırakmıştı. Orada bir hayat kaynağı olan Zemzem'in ortaya çıkması ve Cürhümîlerin gelip oraya yerleşmeleri, bölgenin yeniden canlılığına vesile olmuştu.¹³

Yıllar sonra Hz. İbrahim, Allah'tan aldığı emirle Kâbe'yi, oğlu İsmail ile birlikte yapmaya başlamışlardı. Bu hadise Kur'an'da şöyle anlatılır: **“Hani bir zamanlar İbrahim, İsmail ile birlikte Kâbe'nin temellerini yükseltirken diyorlardı ki: ‘Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur, şüphesiz sen iştensin ve bilensin. Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira tevbeleri çokça kabul eden ve çok merhametli olan ancak sensin.”**¹⁴ Ayette geçen **“Ve iz yerfeû İbrahimü'l-Kavâide mine'l-beyti ve İsmail/Hani bir zamanlar İbrahim, İsmail ile birlikte Kâbe'nin temellerini yükseltirken...”** ifadesi, Hz. İbrahim ile başlayan sürecin ne olduğunu anlamamız açısından çok önemli bir bilgiyi bize verir. Bu bilgiye göre, Hz. İbrahim oğlu Hz. İsmail ile birlikte Kâbe'yi, Hz. Âdem'in veya meleklerin yaptığı yapının temelleri üzerine yükseltiyorlardı. Allah (cc) o güne kadar yeryüzünün ilk mabedinin temellerini korumuş, onları Hz. İbrahim'e göstermiş, o da o temeller üzerine Kâbe'yi yeniden yükseltmiş, böylelikle o muazzam ev ihya edilmişti.¹⁵

Hz. İbrahim ile başlayan o süreç yüzyıllar boyunca devam edecek, Zemzem'in ve Kâbe'nin ortaya çıkması ile bölgede çok büyük bir hareketlilik oluşacaktı. Bu canlılık, Hz. İsmail'den sonra Mekke'nin idaresini devralan oğlu Nabit ile devam edecekti. Nabit, Hz. İsmail'in Cürhümî kabilesinden evlendiği Hame bint Zeyd isimli hanımından doğan on iki oğlunun en büyüğü idi. Ondan sonrada Mekke'nin idaresi Cürhümîlerin elinde kalacaktı. Bir müddet sonra bu kabile, kendilerine bahşedilen bu büyük ikramın şükrünü eda edecekleri yerde, azgınlaşacak, Kâbe'yi ticari bir kazanç haline getirecek, hatta oranın değer ve kıymetine yakışmayacak bazı gayri ahlaki işlere girişeceklerdi. Böyle olunca da, bölge Arapları, Cürhümîlere karşı başkaldıracak ve en sonunda diğer Arap kabileleri onları bölgeden sürüp çıkaracaklardı. Bu sefer Kâbe'nin genel idaresi Huzaâ kabilesinin Gubşanlılar koluna geçecekti. Bir müddet onların idaresi altında kalan Mekke, daha sonraları çok büyük bir dini sapma yaşayacaktı. Ne yazık ki Hz. İbrahim'in tevhid dini (haniflik), Hz. İsmail'den sonra başlayan tahriflerin etkisiyle nihayetinde putperestliğe doğru bir kapı aralayacaktı.

O güne kadar bölge ahali tevhide aykırı bazı fiillere kapı açmış olsalar da, doğrudan bir putperestlik içerisinde değillerdi. Mesela; o günler bölge insanı Hacerü'l Esved'e büyük bir saygı gösterir, dışarıdan gelen ziyaretçiler de oraların hatırlarını canlı tutma adına bazen Harem'in taşından, toprağından yanlarına alarak götürürlerdi. Önceleri çok masumane bir

¹³ Bu olay hakkında daha fazla bilgi için bkz: İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 1, s. 46-50; Taberi, *Tarih*, c. 1, s. 127-140; İbn Esir, *el-Kâmil*, c. 1, s. 102-105

¹⁴ Bakara Sûresi, 2/127, 128

¹⁵ Kurtubî, *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, c. 2, s. 336, 337

şekilde sırf Kâbe ve çevresinin hürmetini/saygısını unutmamak ve onun hatırasını her daim canlı tutmak adına alınan bu taşlar, ilerleyen zamanlarda kendilerine özgü bir kutsiyet atfedilen birer puta dönüşecekti. Ama bahsettiğimiz zamana kadar bu taşlar genellikle Hacerü'l-Esved gibi şekilsiz ve düz taşlardan oluşuyordu. Gubşanlılar döneminde ise ileride bölgenin başına büyük bir belaya dönüşecek olan putçuluğun resmen temeli atılacaktı. Gubşanlıların lideri, cömertliği ve kahramanlığı ile meşhur bir idareci olan Amr b. Lühey, Şam diyarına yaptığı bir sefer sırasında oranın ahalisinin çeşitli suretlerde yapılmış putlara tapıtığını gördü. Bu Amr'ın hoşuna gitti. Bunun üzerine o putların içerisinde beğendiği kırmızı akik taşından insan suretinde yontulmuş *Hubel* isimli bir puta, iyide bir para ödeyerek Mekke'ye getirdi. Bu put, bölgeye giren ilk şekilli/suretli puttu.¹⁶ Ondan sonra şekilci putçuluk giderek bölgede yaygınlaştı ve yaklaşık dört asır boyunca bu kabilenin elinde kalan Kâbe her gün yeni eklenen putlarla dolup taşmaya başladı.¹⁷ Gubşanlıların elinde yaklaşık dört yüz sene kalan Kâbe daha sonra Ben-i Kinane'nin de yardımı ile Efendimiz'in (sas) beşinci göbekten dedesi olan Kusay'ın eline geçti. Kusay, çok kabiliyetli bir devlet adamıydı.¹⁸ Kureyş kabilesi en parlak dönemini onun zamanında yaşamış, ticari seferler çoğalmış, bölgede yaptığı anlaşmalarla Mekke'nin var olan cazibesini daha da arttırmış, bundan dolayı da bölgede çok sevilen ve saygı gören biri olmuştu. Ayrıca o, *Daru'n-Nedve*'yi kurarak, o gün için bölgede yerleşik bulunan farklı kabilelerin de Mekke'nin yönetiminde söz sahibi olmalarını sağlamıştır.

Bu uzun süreç içerisinde, defâatle Kâbe, çeşitli inşaatlar ve tadilatlar geçirmiştir. Bölgede değişen dini yapıya göre Kâbe'de değişmiş, Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in yaptığı yapı, çeşitli mülahazalarla müdahalelere uğramıştır. Kâbe'nin tarihi konusunda bize en güzel bilgileri veren Ezrakî'nin rivayetine göre, Hz. İbrahim'in yaptığı binanın ölçüleri şöyle idi: Kuzeydoğu duvarı 32 zirâ, güneybatı duvarı 31zirâ ,güneydoğu duvarı 20 zirâ ,kuzeybatı duvarı 22 zirâ idi. Binanın yüksekliği ise 9 zirâydı .Zirâ ölçü biriminin o gün en yaygın kullanılanı *zirâü'l-yed*'idi, bu da yaklaşık 46,2 cm'e denk gelmektedir. Bu durumda ilgili rivayete göre Kâbe'nin dört duvarının genişlik ölçüleri (çevresi) şöyledir: 14.78m;14.32m, 9.24m,10.16m ;Yüksekliği ise4. 15m'dir.¹⁹ Demek ki Hz. İbrahim'in yaptığı Kâbe küp şeklinden ziyade bir dikdörtgene benzer bir yapıya benzemekteydi. Yine o ilk yapıda, biri giriş, biri çıkış olmak üzere iki kapı yeri vardı. Kapı yerleri boştu, oralara yıllar sonra kapılar takıldı. O ilk yapıda, kapılar yere yakınken, sonraları kapılar yerden yükseltildi, her isteyen rahat girip, çıkamasın ve belli bir miktar para ödesin öyle girsin diye böyle yapıldı. O ilk yapının üstü açıktı ve çatısı yoktu. Kâbe'ye ilk çatıyı Kusay yaptı.²⁰

¹⁶ Amr b. Lühey'in başlatmış olduğu bu kötü çığı Hz. Peygamber (sas) şöyle ifade ediyordu: "*Amr b. Lühey'i Cehennem'de bağırsaklarını sürüye süreye gezerken gördüm. Ona: 'Senin zamanından benim zamanıma kadar geçen süre içerisindeki insanlara ne oldu?' diye sordum. O: 'Hepsi helâk oldu' dedi.*" İbn Hişam, *Sîre*, c. 1, s. 155

¹⁷ Daha fazla bilgi için bkz: İbn Hişam, *Sîre*, c. 1, s. 155-165; Taberi, *Tarih*, c. 1, s. 140-150; Mevlânâ Şiblî Numânî, *Sîretü'n-Nebî*, s. 120-124

¹⁸ Hakkında daha fazla bilgi için bkz: Yıldırım, Muhammed Emin, *Hz. Peygamber'in Albümü*, s. 32

¹⁹ Şuan Kâbe'nin ölçüleri ise şöyledir: 12m.84cm, 11m.28cm, 12m.11cm, 11m.52cm'dir. Yükseklik ise 14 metre'dir.

²⁰ Ezrakî, *Ahbâru Mekke*, c. 1, s. 64

Böyle bir süreç ile Kâbe, Kusay'dan sonra hep Kureyş kabilesinin elinde kaldı. O dönemlerde onlar her ne kadar Kâbe'yi çeşitli menfaatleri için kullansa ve Hz. İbrahim'in tevhid ile yoğurduğu temellerine şirkten bazı şeyleri bulaştırsalar da, yine de o yapıya müthiş bir saygı gösterir, kutsiyetine gönülden inanır ve canları pahasına o evi korurlardı. Mekke'nin bu eve gösterdiği saygıyı zirvelere taşıyan bir hadise o gün için yaşanmıştı ki, bu hadise tüm bölge halkının bizzat müşahede ettikleri, gözleri ile gördükleri bir hadise idi. Kur'an'ın'da anlattığı bu hadise, ²¹Allah Resulü'nün (sas) doğum yılı olan Miladi 571'e tekabül eden Fil hadisesi idi.²² Kâbe'yi yıkmaya gelen Yemen kralı Ebrehe'nin başına gelenleri gören Mekkeliler ve bundan haberdar olan Hicaz ahalisi, bu mabede daha fazla saygı göstermeye başlamışlardı. Bu saygının bir işareti olarak yeniden inşa etmeyi düşünmüş ve bunu yapma adına adım atmışlardı.

3- KÂBE'NİN İNŞA SÜRECİ

Nübüvvetten beş yıl önce Miladi 605 yıllarında, Mekkeliler Kâbe'yi yeniden inşa etmeyi düşünmüşlerdi. Kusay'dan o güne kadar Kâbe, birçok sel baskınına uğramış, birkaç kez de büyük yangınlar atlatmış ve en son şiddetli Arîm selleri sebebi ile Kâbe'nin duvarları oldukça aşınmıştı. Bunun üzerine Mekke'nin ileri gelenleri Kâbe'nin yeniden inşa edilmesi meselesinde anlaşmışlardı. Ancak, onlar bu evin kutsiyetini bildikleri için, buraya harcanacak paranın tamamen temiz bir kazançtan elde edilmesini istemiş, bu vesile ile ortak bir kasa oluşturulmuş ve orada bir miktar para toplanmıştı.²³ Toplanan o paralarla, o günlerde Cidde'ye vuran Rumlara ait bir yük gemisi içerisindeki inşaat malzemeleri ile birlikte satın alınmıştı. O gemide bulunan Rum asıllı Bakûm isimli inşaat ustası da, Mekke'ye getirilmiş ve böylece Hz. İbrahim'in yaptığı temellere dokunmadan, o temeller üzerine inşaata başlanmıştı. Ancak inşaat sırasında eldeki malzemenin yetmeyeceği anlaşılmış, bunun üzerine, inşaatı yarım bırakmaktansa, Hz. İbrahim'in inşa ettiği yapıyı biraz daha daraltarak, Kabe'yi günümüzdeki durumuna yakın bir şekilde tamamlamışlardı.²⁴

O gün ortaya çıkan büyük bir sıkıntıyı da, Efendimiz (sas) halletmişti. Sorun, inşaat sırasında Hacerü'l-Esved taşının yerine koyma şerefinin kime ait olması meselesi idi. Bu anlaşmazlık ortaya çıkınca, o zaman Kureyş'in en yaşlı insanı olan Ebû Ümeyye b. Muğire dedi ki: *"Ey İnsanlar! Sizler Allah'ın evini inşa etme gibi bir hayır işlediniz. Şimdi bir kan dökerek bu hayrı şerre mi dönüştürmek istiyorsunuz? Vallahi böyle yapmayacak, nasıl hayır ile başladıysa öyle de hayır ile bitireceğiz."* İnsanlar merak ile peki nasıl diye sordular? Ebû Ümeyye dedi ki: *"Bekleyelim, Kâbe avlusundan içeriye ilk giren insanı hakem olarak tayin edelim, Onun vereceği karara da hepimiz rıza gösterelim."* Tüm Mekke, Velid'in bu fikrini kabul ettiler ve başladılar beklemeye... Nice sonraları hiçbir şeyden haberi olmayan ve ticari bir seferden Mekke'ye yeni dönen o günlerde otuz beş yaşlarında olan Efendimiz (sas)

²¹ Fil Sûresi, 105/1-5

²² İbn Hişam, *Sîre*, c. 1, s. 91-99; İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 1, s. 90-92; Belâzurî, *Ensabü'l-Eşraf*, c. 1, s. 67-69

²³ Velid b. Muğire, Kâbe'nin inşasına karar verilince Mekkelilere şöyle demişti: *"Ey Kureyş halkı! Kâbe'ye faizden, kumardan, fuhuştan elde edilen paraları sokmayınız. Beytullah'ı mallarınızın kötü olanlarından uzak tutunuz. Çünkü Allah, malın temiz ve helal olanından başkasını kabul etmez!"* Ezrakî, *Ahbâru Mekke*, c. 1, s. 162

²⁴ İbn Hişam, *Sîre*, c. 1, s. 205-206; Taberi, *Tarih*, c. 2, s. 199, 200

uzaktan görüldü. Görenler O'nu tanıdılar, sevindiler ve dediler ki: *“O Emin'dir ve biz o Emin'in vereceği her hükme razıyız!”*²⁵

Sorun Efendimiz'e arz edilince, insanları hayran bırakacak bir hüküm verdi ve herkesin razı olacağı bir görüş beyan etti. Hemen bir örtü istedi. Mübarek elleri ile Hacerü'l-Esved'i o örtünün ortasına yerleştirdi, her kabileden bir temsilci istedi, tüm aileleri o şerefe ortak ederek meseleyi çözüme kavuşturdu.²⁶

Peki, Cahiliye döneminde yapılan bu tadilat sırasında Hz. İbrahim'in inşa ettiği yapıdan biraz farklı yapılan ve süreç içerisinde yaşanan dini sapmalardan dolayı ortaya çıkan değişiklikleri çok iyi bilen Efendimiz (sas) Mekke'nin Fethi'nden sonra Kâbe'ye müdahale etti mi? Bu konuda Efendimiz'in ne dediğini Hz. Aişe annemiz bize aktaracaktır. Efendimiz (sas) ona hitaben demişti ki: *“Şayet senin kavmin henüz küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı, Kâbe'yi yıkar, onu İbrahim'in temelleri üzerine yeniden inşa ederdim. Çünkü Kureyşliler, Kâbe'yi yaptığında biraz kısalttılar ve bir kapısını iptal ettiler.”*²⁷

Müslim'de geçen rivayette ise Efendimiz (sas), Hz. Aişe'nin sorularına cevap verirken bu mesele hakkında daha fazla bilgi verir. Aişe annemiz diyor ki: *“Ben Resulullah'a (sas) Hicr'in, Kâbe'den olup olmadığını sordum. O: “Evet, Kâbe'dendir!” dedi. Ben: ‘Peki, niye orayı Beyt'in içerisine dâhil etmediler?’ diye sorunca Efendimiz: ‘Kavminin parası yeterli gelmedi.’ dedi. Ben: ‘Peki, kapısı (önceden) böyle yüksek miydi?’ diye sordum. Dedi ki: ‘Kavmin böyle yaptı. Bunun sebebi ise dilediklerini oraya alsınlar, dilediklerini ise engellesinler diye idi. Eğer senin kavminin henüz Cahiliyeden yeni çıkmış olmasa ve kalplerinin hoşlanmayacağından korkmasa idim, Hicr'i, Beyt'e katar ve kapısını yere kadar indirmeye çalışırdım.’*²⁸

Efendimiz'in (sas) Kâbe'ye müdahale edip, onu Hz. İbrahim'in yaptığı şekle geri döndürmemesinin ilahi bir ikram olduğunu da unutmamak gerekir. Bu konuda Hz. Aişe annemizin aktardığı bir rivayet, meselenin nasıl bir rahmete vesile olduğunu bize öğretir. Aişe annemiz diyor ki: *“Veda Haccı sırasında Kâbe'nin içerisine girip namaz kılmak istedim ve bunu Efendimiz'e söyledim. Efendimiz (sas) elimden tutarak Hicr'e beni götürdü ve dedi ki: “Ey Aişe! Kâbe'ye girmek istersen burada namaz kıl, çünkü burası Kâbe'nin içindedir. Burada kılınan namaz içeride kılınan namaz gibidir.”*²⁹

Hz. Peygamber'in (sas) bu beyanı Kâbe'nin, Cahiliye dönemindeki inşaatının nasıl bir rahmete vesile olduğunu anlamamız açısından önemlidir. O günden Abdullah b. Zübeyr'in hilafete geçeceği döneme kadar³⁰ bu hal devam etmiştir. Abdullah b. Zübeyr, Miladi 684'de

²⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 1, s.146; Ezrakî, *Ahbâru Mekke*, c. 1, s. 164

²⁶ İbn Hişam, *Sîre*, c. 1, s. 209; İbn Esir, *el-Kâmil*, c. 2, s. 45

²⁷ Buhari, *Hacc*, 42; *Nesâî*, *Menâsik*, 125

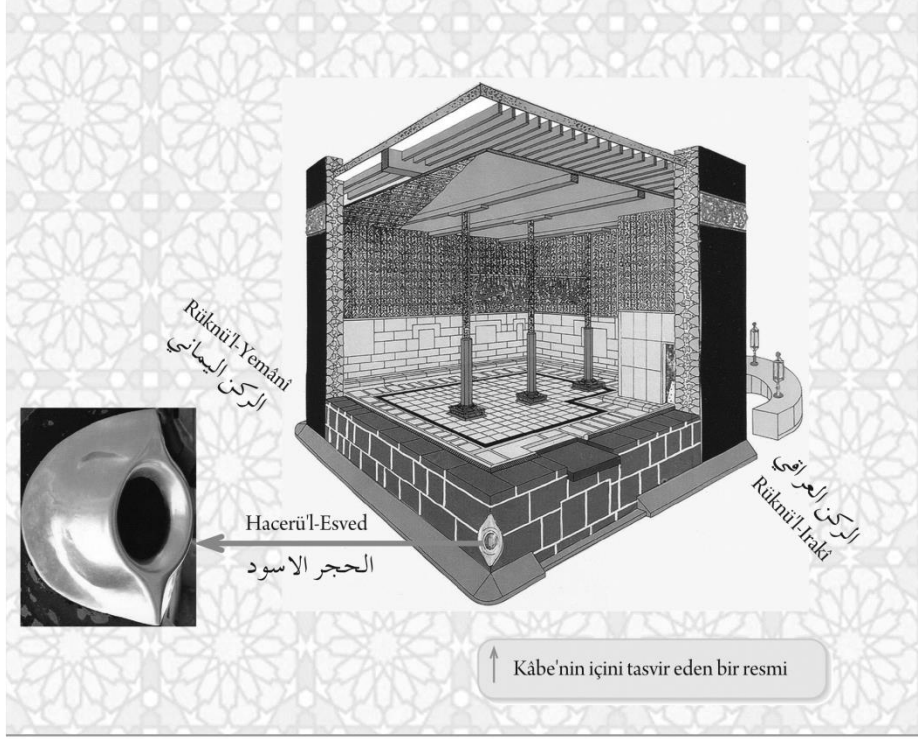
²⁸ Müslim, *Hacc*, 405

²⁹ Tirmizi, *Hacc*, 48; *Nesâî*, *Hacc*, 128

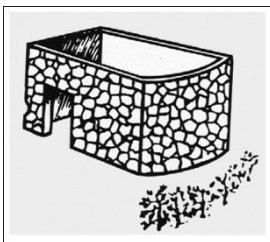
³⁰ Zübeyr b. Avvam ile Esmâ bint Ebî Bekir'in oğlu olan Abdullah b. Zübeyr, Sahabe neslinin önemli isimlerinden biridir. O, Yezid b. Muaviye'ye biat etmemiş, onun ölümünün ardından Hicri, 64'de (Miladi, 683) halifeliğini ilan etmişti. Dokuz yıl süren bu hilafet, Hicri 73'de (Miladi, 692) onun şehadeti ile sona ermişti. Bu dönem hakkında daha fazla bilgi için bkz: Taberi, *Tarih*, c. 6, s. 34-211; *Zehebî*, *Siyeru A'lamî'n-Nübelâ*, c. 3, s. 363-380; Yıldız, *Hakkı Dursun, TDV, İslam Ansiklopedisi*, c. 1, s. 145, 146

Kâbe'yi, Hz. İbrahim'in temellerine göre yeniden inşa edecekti. Ancak, onun şehit edilmesinden sonra, bir daha önceki haline dönüştürülecek ve o hal bugünlere kadar gelecekti.

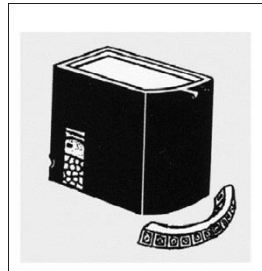
Kısaca Siyer Coğrafyası'nın önemli bir unsuru olan Kabe'nin tarihi serüveni böyledir. Görüldüğü gibi Kabe, çok önemli hadiseler zemin olmuş ,gerek Nübüvvet öncesi gerekse Nübüvvet sonrası Siyer Coğrafyası açısından önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Şüphesiz kıyamete kadar da Allah'ın izniyle bu saygınlığı/hürmeti devam edecektir.

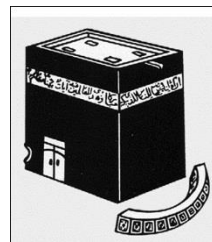
KÂBE'NİN İÇİNİ TASVİR EDEN BİR RESİM (Mağlus, Sami; Siyer Atlası, s. 117)

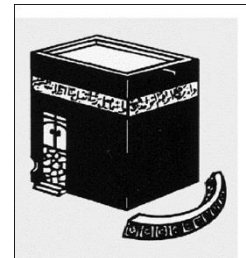
KÂBE'NİN HZ. İBRAHİM'İN
DEVİRİNDEKİ İLK HALİ

KUREYŞ ZAMANINDA
KÂBE

ABDULLAH B. ZÜBEYR'İN
DEVİRİNDEKİ DÜZENLENMİŞ HALİ

HACCAC B. ES-ŞAKAFİ'NİN
DEVİRİNDEKİ HALİ

(Mağlus, Sami; Siyer Atlası, s. 72)

DÂRÜ'L-ERKÂM

- Hz. İbrahim ve ailesi üzerinden bir değerlendirme yapılırsa, peygamberlerin özel olarak seçilmesi ve kader-i ilahinin tecellisi noktasında neler söylenebilir?

- Tarihi süreç içerisinde Hz. İbrahim'in tevhid üzere miras bıraktığı dinin, putperestliğe dönüşmesi nasıl anlaşılmalıdır?
- Hz. Peygamber'in (sas) Nübüvvet öncesi hayatında "el-emin" diye nitelendirilmesi, bu çağın insanları olarak bize neler söylemektedir?
- Hz. Peygamber'in (sas) Hacerü'l-Esved'i yerine konması meselesindeki hakemliği hakkında neler söylenebilir?
- Kâbe'nin günümüze kadarki geçirmiş olduğu üç temel evre nelerdir?

SUFFA

- SİYER COĞRAFYASI'NIN TARİHSEL SÜRECİNİ İYİCE ÖĞREN Kİ, NÜBÜVETİN HANGİ ZEMİN ÜZERİNDE NEŞET ETTİĞİNİ ANLAYABİLESİN.
- HER GÜN NAMAZ İÇİN YÖNELDİĞİN KÂBE'NİN İNSANLIĞIN İLK MABEDİ OLDUĞUNU UNUTMA Kİ, NASIL BİR DİNE MENSUP OLDUĞUNUN KIYMETİNİ TAKDİR EDEBİLESİN.
- HZ. İBRAHİM'İN TEVHİD MÜCADELESİNİ İYİCE KAVRA Kİ, MİLLETİ OLMAKLA İFTİHAR ETTİĞİN O BÜYÜK PEYGAMBERİN MİRASINA TAM ANLAMI İLE SAHİP ÇIKABİLESİN.
- İMAN ETTİĞİN PEYGAMBER'İNİN, NÜBÜVET ÖNCESİNDE BİLE "EL-EMİN" DİYE GÖSTERİLDİĞİNİ BİL Kİ, GÜVENİLİR OLMANIN BU DAVANIN EN ÖNEMLİ VASFI OLDUĞUNU KAVRAYABİLESİN.
- AKİDEYE TERS DÜŞEN BİR MESELE DEĞİLSE, YAŞADIĞIN TOPLUMUN HASSASİYETLERİNE DİKKAT ET Kİ, MUHATAPLARINI KENDİNE DÜŞMAN ETMEYESİN, MESAJINI ONLARA DOĞRU BİR DÜZLEMDE ULAŞTIRABİLESİN.